

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Disputatio Tertia. De Analysi Priori, seu de Priori Resolutione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

DISPUTATIO III. DE ANALYFI PRIORI, SEU DE PRIORI RESOLUTIONE.

Certum est Aristotelem quatuor edidisse libros, in quibus egit de priori & posteriori Analyfi, seu de priori & posteriori resolutione Syllogismi, ut sic in suas partes, nam Analyfi nihil aliud est quam resolutio, seu reductio alicujus rei in suas partes & principia ex quibus constituitur, ut cum domus in ligna, lapides & calcem &c. resolvitur: Duplex autem est talis resolutio Consequentiae & consequentis; Analyfi consequentiae est, quando consequentia reducitur ad sua principia, quae sunt termini ac propositiones apte & congruenter secundum formam ad aliquid inferendum collocatae, & tunc dicimur resolvere consequentiam, cum ejus bonitas etiam ostendimus ex eo, quod constat terminis & propositionibus ad concludendum secundum regulas artis in modo & figura rite ordinatis & dispositis: Analyfi consequentis est, dum consequens ad sua principia reducitur, principia vero consequentis sunt termini & propositiones cum conclusione, quae infertur apte, connexa & coherentes secundum materiam & tunc dicimur resolvere consequens, quando ostendimus conclusionem illatam deduci ex principiis, quae in se contineant causam veritatis Conclusionis. Et juxta hanc duplicem acceptionem Aristoteles quatuor suos libros in priorem & posteriorem Analyfin dividit, & quae de priori Resolutione restabunt dicenda siquidem plura jam examinata sunt in Summulis, in hac expediatur disputatione. Sit igitur

QUAESTIO I.

Utrum eodem actu quo intellectus assentitur praemissis assentitur etiam Conclusioni & contra?

I.

Sensus quaestioni.

Suppono ex Summulis praemissas nihil aliud esse, quam propositionem majorem, & minorem, & ex his illatam vocari conclusionem. Certum est ergo, quod possit quis assentiri cuilibet ex praemissis scorsim sumptis sine eo, quod assentiat conclusioni, & conclusioni absq; eo, quod assentiat praemissis. Queritur ergo de illis, quando sunt syllogistice dispositis utrum, quando intellectus assentitur praemissis, eodem actu assentiat conclusioni, & quando assentitur conclusioni ob praemissas actualiter propositas idem sit actus, quo assentitur praemissis? Circa quam materiam triplex est sententia: Prima docet eodem actu, quo assentior praemissis etiam assentiri conclusioni, ita Ochamus, Gabriel, Durandus & plures alii. Secunda sententia dicit non eodem actu, quo assentior praemissis me assentiri conclusioni, sed diverso, dicit tamen, quod quamvis praemissae cognoscantur diverso actu ab actu conclusionis, tamen quando assentior conclusioni ille assensus non tantum attingit conclusionem, sed etiam praemissas, ita ut intellectus attingat principia primo assensu principiorum, deinde assensu conclusionis per quandam repetitionem iterum cognoscit principia: ita D. Thomas cum suis Soncinas, Arriaga, Cajetanus, Rubius &c. Tertia sententia docet, quod diversi sint actus, quo assentior praemissis ab illo, quo assentior conclusioni, ita quod assensus qui attingit conclusionem, nullo modo attingat praemissas. Ita Doctor q. 3. Prolog. & in 3. d. 24. q. uni: Ipsumq; sequuntur Scotistae unanimiter Lichetus, Maltrius, Pontius, est etiam Aver. sae & Ariminenfis. Cum qua etiam

II.

Diverso actu assentimur praemissis & conclusioni.

Dico I. Diverso Actu assentitur aliqui praemissis ab actu, quo assentitur conclusioni. Haec est contra primam sententiam.

Probatur primò: Ex autoritate

Aristotelis 1. Post. 1. dicentis: omnem notitiam discursivam fieri ex praesistente cognitione praemissarum, id est, cognitionem conclusionis fieri ex praemissis cognitiss & concessis; ergo si praemissae jam debent esse praecognitae & concessae, jam praecessit aliquis actus, ante actum conclusionis, & sic alius erit actus, quo quis assentitur praemissis ab actu, quo assentitur conclusioni.

Probatur Conclusio secundò:

Omnis actus, quo assentior alicui, five praemissis, five conclusioni, consistit in judicio; ergo est alius actus, quo assentior praemissis & alius, quo assentior conclusioni. Probatur consequentia, quia in praemissis est diversum judicium à judicio, quod est in conclusioni; ergo est diversus actus. Probatur autem quia judicium formaliter subitur per copulam, sed diversae sunt copulae; ergo diversa judicia. Confirmatur judicium affirmativum, & judicium negativum, item judicium confusum, & judicium distinctum sunt diversa, sed in praemissis frequenter est judicium affirmativum unum, & alterum negativum, & judicium confusum in conclusione non sic; ergo est distinctum judicium primum, & judicium secundum.

Probatur Conclusio tertio:

Magis notum & minus notum prius & posterius causa & effectus diversificant actus, sed praemissae sunt notiores priores & causa conclusionis & conclusio est minus nota posterior & effectus; ergo est alius & alius actus, quo assentior praemissis ab assensu conclusionis. Confirmatur: Quia universale & particulare non potest eodem actu cognosci, sed praemissae sunt frequenter universales & conclusio particularis; ergo conclusio & praemissae non possunt eodem actu cognosci.

Probatur quartò. Habitus diversae

speciei producuntur ab actibus diversae speciei, sed habitus praemissarum & conclusionis sunt diversae speciei; ergo producuntur ab actibus diversae

diverse speciei & per consequens non assentior eodem actu praemissis & conclusioni, major patet. Probat mi. habitus enim principiorum, qui dicitur intellectus, est specie distinctus ab habitu conclusionis, qui est scientia, ergo.

Dico 2. Non attinguntur eodem actu principia, quo attingitur conclusio, sed diverso sine ulla repetitione ad praemissas, seu principia. Haec est contra secundam opinionem.

Et probatur primo. Si eodem actu, quo assentior conclusioni, etiam necessario assentior praemissis, seu principiis; ergo habitus generatus a conclusione, attinget objecta praemissarum, & sic nunquam potero cognoscere conclusionem absq; eo, quod cognoscam praemissas, quod falsum est, quia frequenter cognosco conclusionem, quando non cognosco praemissas. Probat consequens, quia qualis est actus, talem generat habitum & speciem; ergo si actus intrinsece fuit conclusionis & praemissarum simul talis quoq; erit habitus.

Arriaga dicit, hoc argumentum esse difficile & omnes ad ejus solutionem teneri, quod etiam solvit per integram paginam, cujus solutionis substantia in hoc consistit, quod licet aliqua duo possunt cognosci eodem actu, possum, tamen aliquando recordari unius non recordando alterius, verbi gratia, dicit Arriaga: possum unico actu cognoscere Petrum & Paulum esse mortuum & postea recordari Petri & non Pauli, sic etiam inquit, licet unico actu cognoscam praemissas, quo cognosco conclusionem possum tamen postea recordari conclusionis non recordando praemissarum. Sed Contra: Quia licet possum cognoscere unico actu Petrum & Paulum & postea cognoscere Petrum non cognito Paulo, hoc ideo est, quia cognitio Petri non est cognitio Pauli, vel clarior, quia species Petri non est species Pauli, & ideo poterit una species remanere non remanente altera, non sic autem res in proposito se habet, quia conclusionis sicut unicus est actus, ita unica est species & per consequens impossibile est, quod manente eadem specie non representet utrumq; simul sicut impossibile foret, si unica species representat Petrum & Paulum, quod possit aliquis cognoscere Petrum non cognito Paulo, ita in proposito si quidem est una species conclusionis & praemissarum, impossibile erit cognoscere conclusionem non cognoscendo praemissas, quod est contra experientiam.

Probatur Conclusio secundò. Si eodem actu, quo cognosco conclusionem, cognosco etiam praemissas; ergo per assensum conclusionis attingam praemissas & per consequens medium, sed hoc non est dicendum; ergo patet ma. quia quid attingit praemissas, necessario attingere debet medium, quia medium in utraq; praemissa reperiri debet, ut de se constat, quia extremitates prius debent esse connexae, cum aliquo tertio, antequam dicantur connexae inter se. Probat mi. Quia alioquin medius terminus ingrederetur conclusionem, quod est contra communem doctrinam Summularum; ergo si non est dicendum medium ingredi conclusionem, nec dici debet, quod per

F. Amandi Hermann Logica.

actum, quo assentior conclusioni, assentior praemissis, quia sic comprehenderetur etiam medius terminus.

Arriaga respondet medium non debere repeti per vocem, quia loco ipsius ponitur *ly ergo*, sed in mente debere repeti, quae repetitio dicitur *ergo mentale*. Sed Contra: Quando cumq; propositio vocalis concordatur cum mentali, est bona; ergo quando cumq; conclusio vocalis concordatur cum conclusione mentali est bona, sed quando repeto medium in conclusione vocali, erit conformis illa repetitio conclusioni mentali; ergo erit bona conclusio. Deinde si medium repetitur in Conclusionem, tunc haec conclusio mentalis deducta ex praemissis sic. Homo est animal rationale, Petrus est homo; ergo est animal rationale, facit hunc sensum, homo est animal, Petrus est homo, quia est homo, & homo est animal, & sic erit conclusio ad risum, item Conclusio non erit categorica, sed hypothetica propositio.

VI.

Opponitur contra Conclusionem primam auctoritas Aristotelis 6. Eth. 7. ubi ait: Sapientiam esse scientiam, & intellectum, sed intellectus est de principiis & scientia de conclusionem; ergo sapientia habet eminenter utrumq; & consequenter unico actu debet attingere principia & conclusionem, nam cap. 8. ait: Sapientis esse non solum circa principia, sed etiam circa conclusionem dicere verum. R. dist. ma. Sapientia est scientia & intellectus simul in quantum, scilicet incumbit ipsi considerare causas universalissimas & prima principia aliarum scientiarum: transeat ma. in quantum cum aliis scientiis & Sophia convertitur: seu quod sit unicus actus, nego ma. & concessa mi. nego consequentiam. Itaq; ut sapientia dicatur distingui a scientia & intellectu non requiritur, quod unico actu attingat ea, quae attingit intellectus & scientia, sed satis est, quod sit habitus conclusionum ex primis principiis deductarum. Imò potest Auctoritas secundum meum videri adhuc aliter explicari, scilicet, quod sapientia in ampliori acceptione, aliquando vocetur intellectus, aliquando scientia, quod quidem verum est, sed nihil contra Conclusionem.

VII.

Quomodo sapientia sit scientia & intellectus.

Instatur. Debet sapientia distingui ab apprehensione & iudicio, seu a prima & secunda mentis operatione ad minus, sed si non attingeret simul praemissas & conclusionem unico actu, non posset dici distingui, sicut nec ullus discursus, ergo. Probat mi. quia tunc essent tantum plures operationes secundae, seu aggregatum aliquod ex pluribus iudiciis R. negando mi. cujus probationis ant. distingo, essent tantum plures operationes secundae non ordinatae ad se invicem, nego ant. debite ad se invicem ordinatae & copulatae, ac connexae, concedo ant. & nego consequentiam. Itaq; in quolibet actu scientifico & quolibet discursu requiritur, ut praemissae habeant habitudinem & connexionem ad conclusionem, ita ut intellectus assentiat uni, quia jam habuit assensum ad aliud & ex vi illius eliciat assensum alterius, unde in quolibet discursu tria interveniunt, cognitio noti, deinde cognitio ignoti & tandem illatio, seu deductio, quae est quodammodo

P p copula,

copula, ſeu utriuſq; nexus & poteſt clarè explicari exemplo ſecundæ operationis, nam ſicuti in iudicio adefſt apprehenſio ſubjecti & apprehenſio prædicati, ſic in diſcurſu adefſt iudicium antecedentis noti & cognitio conſequentis ignoti, & ſicut in iudicio adefſt connexio terminorum per copulam Eſt ſignificata, in quâ formalitèr conſiſtit iudicium, ita in diſcurſu adefſt connexio propoſitionum, per ly ergò ſignificata, in quâ connexione & illatione conſiſtit diſcurſus formalitèr, non verò in eo, quòd unico actu attingat præmiſſas & concluſionem.

Urgetur. Poteſt intellectus unico actu plura cognoscere, ſed quando intellectus pluribus actibus unum per aliud cognoscit eſt diſcurſus; ergò erit etiam diſcurſus, quando per unum actum plura cognoscit, unum ex alio deducendo. R. diſt. ma. poteſt plura cognoscere diſcurſivè, nego ma. apprehenſivè vel iudicativè tranſcat ma. & diſtinguo etiam mi. ſi illi actus dicant habitudinem ad ſe invicem, concedo, ſi non dicant, nego mi. & conſequentiam. Itaq; licèt unico actu plura poſſent cognosci, talis cognitio non erit diſcurſus, ſed vel prima, vel ſecunda mentis operatio.

VIII.

Quomodo intellectus poſſit tendere in objectum formale & materiale.

Arguitur contra ſecundam Concluſionem; Potentia intellectiva poteſt eodem actu tendere in objectum formale & materiale, ſeu in objectum quod & rationem quâ, ſed præmiſſæ ſunt rationes quâ & concluſio eſt illud, quod apprehenditur & cognoscitur; ergò intellectus eodem actu poteſt tendere in concluſionem & præmiſſas. Probatur ma. poteſt eadem potentia viſiva attingere ſimul uno actu lucem & colorem; ergò etiam eadem potentia intellectiva. R. diſt. ma. & rationem quâ, id eſt rationem in quâ & per quam, concedo ma. poteſt attingere potentia intellectiva objectum materiale & formale, ſeu objectum quod & rationem quâ, id eſt ex quâ, nego ma. & diſt. ſimilitèr minori, nego conſequentiam, ad probationem majoris dico lucem & colorem eſſe rationem in quâ, ſeu per quam adeoq; unico actu attingi poſſunt, præmiſſæ verò reſpectu concluſionis ſunt ratio ex quâ; unde ſufficit ut ſimul cognoscatur concluſio, licèt non eodem actu.

Instatur. Revelatio eſt ratio ex quâ credimus propoſitis credendis, ſed non poteſt quis credere ex revelatione, quin eodem actu feratur in revelationem; ergò nec poterit quis tendere in concluſionem, quin tendat in rationem ex quâ, ſeu in præmiſſas. R. 1. negando ma. quia revelatio eſt potius ratio per quam, ut patet ex dictis. R. 2. permittendo tranſire ma. diſt. non poteſt quis credere ex revelatione, quin eodem actu feratur in revelationem, quatenus actus fidei dicit dependentiam ad revelationem, concedo mi. quatenus actus, quo creditur revelatum, ſit etiam actus, quo creditur revelatio, nego ant. & diſt. ſimilitèr conſequens & nego conſequentiam.

Urgetur. Voluntas poteſt eodem actu ferri in medium & in finem; ergò etiam intellectus eodem actu credere revelatum & revelationem, & ſi hoc; ergò etiam eodem actu ferri in præmiſſas & concluſionem, probatur conſe-

quentia, quia ſicut propter finem ſunt media, ita propter concluſionem ſunt præmiſſæ; ergò etiam eodem actu in concluſionem & in præmiſſas ferri poteſt, quia ſicut media ſunt ordinata ad finem, ita præmiſſæ ad concluſionem. R. negando conſequentiam cum conſequentia probationis ratio diſparitatis eſt. Quia in fine & in mediis eadem reperitur bonitas, & ſic facile unus actus circa eadem haberi poteſt, ſed in concluſione & in præmiſſis eſt duplex veritas, adeoq; etiam duplex aſſenſus diverſæ rationis haberi debet.

Arguitur pro Eodem. Plus exprimit actus aliquis ſub hac nota illationis Ergò, quàm ſine ea, *verbi gratia*, plus eſt dicere: *Omnis homo eſt animal, ſed Petrus eſt homo; Ergò (inferendo) Petrus eſt animal*, quàm dicere: *Petrus eſt animal*, ergò per actum illum, quo dico: *Ergò Petrus eſt animal*, non attingitur ſola hæc nuda propoſitio, ſed etiam illæ duæ priores, ex quibus eſt deducta & conſequentèr unico actu attingitur concluſio & præmiſſæ. R. negando conſequentiam, quia licèt verum ſit, quod plus attingatur, quàm nuda illa propoſitio, illud tamen quod ſimul attingitur, non ſunt præmiſſæ, ſed dependentia veritatis concluſionis à veritate præmiſſarum veluti à cauſa.

Instatur. Hinc ſequitur, quòd ille actus non attingat ſolam concluſionem, ſed etiam præmiſſas; ergò erit idem actus, qui attingit tam hanc quàm illas. Probatur ſequela, dependentia eſt eſſentialitèr relatio, ſed hæc non poteſt concipi ſine extremis; ergò nec actus ille cognoscens concluſionem dependentem à præmiſſis ſine cognitione præmiſſarum. R. negando ſequelam, quia licèt fuerit dictum, quòd per concluſionem attingantur præmiſſæ, non fuit tamen aſſertum, quòd eodem actu, ſed quòd diverſo. Ad probationem minorem dico, quòd non requiritur ad relationem, quòd eadem cognitione percipiatur relatio & extrema ſimul, ſed ſufficit, quòd diverſis actibus, ſed eodem instanti temporis ſimul, ſicut neq; cum cognoviſſimus effectum, eodem actu cognoviſſimus cauſam, ſed diverſo, licèt ſimul tempore.

QUÆSTIO II.

In quo genere cauſæ Præmiſſæ concurrant ad concluſionem?

Certum eſt apud omnes, quòd Concluſio dependeat eſſentialitèr à præmiſſis, eaſq; neceſſariò reſpiciat, utpote cum ſit cognitio deducta ex iis, hinc in quæſtionem vocatur, an concurrant in genere cauſæ formalis, vel materialis, vel etiam finalis, aut efficientis? & poſſet quidem quæſtio etiam moveri de præmiſſis objectivis, quia tamen hæc non ſunt univerſalitèr cauſæ, utpote cum frequentèr ſint ab effectu, vel alio aliquo extrinſeco, hinc tantummodò reſolvenda eſt quæſtio, iis ut formalitèr ſumptis. Circa quam materiam quadruplex eſt ſententia: Prima dicit: quòd ſi in præmiſſis admittenda eſt aliqua cauſalitas reſpectu concluſionis, tanquàm cauſæ materialis extrinſecæ ex eo, quòd termini ex quibus conſtat concluſio deſuman-

defumantur à præmissis adeoq; videntur subministrare materiam. Ita Rubion, Durand. Apoll. Secunda sententia dicit: Præmissas concurrere in genere causæ formalis extrinsecæ quatenus assensus præmissarum informando & illuminando intellectum determinat illum per representationem objecti & medii ad hanc & non illam conclusionem elicendam. Ita Hurtatus, Morifanus, Arriaga. Tertia dicit: quod conclusio non dependeat à præmissis, earumq; assensus, tanquam à causa efficiente, sed solum esse conditionem sine quâ non. Ita Averſa Amicus &c. Quarta deniq; opinio tenet assensum præmissarum concurrere ad conclusionem, in genere causæ efficientis: ita D. quæst. prima Prologi ad secundum, ubi contra D. Thomam arguendo ait: Præterea supponit, quod principia sunt distinctiva habitus conclusionis in alio genere causæ, quàm ut principia effectiva, quod falsum est, quia si aliquam rationem causæ distinctivæ habent, ad habitus istos non habent, nisi rationem causæ effectivæ. Scotum sequuntur Complut. Foletus, Ruvius, Didacus à Jesu & major pars Thomistarum. Itaq; supponendo, tanquam in dubitatum, quod præmissæ non sint causa finalis, quia potius præmissæ assumuntur propter conclusionem, quàm e contra, ideo

effectum, sed præmissæ virtualiter continent suum effectum ex Philosopho 1. Post. 1. & 2. deinde effectus debet assimilari causæ suæ, sed conclusio si non totaliter, plurimum, assimilatur præmissis, quia ex certitudine evidentia, & veritate præmissarum mensuramus certitudinem, evidentiam & veritatem conclusionis, ergo: tandem requiritur, quod causa sit prior suo effectui, & effectus à causa dependeat, sed hoc torum habent præmissa, respectu conclusionis, ergo. Probatur mi. quia inter conclusionem & præmissas est dependentia tam essentialis, ut si præmissæ non essent in intellectu, impossibile esset intellectum facere conclusionem, quia conclusio, ut talis, dicit ordinem ad præmissas, à quibus accipit suam veritatem, & si intellectus eliceret, verbi gratiâ, hanc propositionem; ergo Petrus est risibilis, non esset conclusio, quia hæc est scientia & discursus, illa autem tantum simplex propositio & iudicium.

Dices: Cum Amico & Averſa, ex hoc sequi, præmissas esse tantum condiciones, sine quibus non, adeoq; non concurrere effectivè. Sed **Contra.** Tunc requiritur conditio sine quâ non, quando agens est indispotum, vel impeditum, & illa conditio est quædam impedimentum ablatio, ideoq; non dicitur causare effectum, ut patet in approximatione ignis, ad lignum, si autem agens & passum sint debite approximata, non impedita, nisi sequatur actio, signum est, quod agens non habeat adæquatam virtutem, sed petit suppleri ab alio, alias præcluderetur omnis via ostendendi activitatem causarum, posset enim quilibet pro libitu dicere omnem causam secundam esse conditionem sine quâ non, & effectum à sola prima dependere, si ergo intellectus ex se non impeditus ad agendum, nec ad recipiendum actum conclusionis haberet completam virtutem produendi conclusionem, produceret eam sine præmissis.

Dices Cum Arriaga: Illas tantum præmissas esse causas formales extrinsecas, non vero efficientes. Sed **Contra.** Secundum Arriagam, & alios ejusdem opinionis, illæ præmissæ, ut sunt causæ formales extrinsecæ, tantum illuminant intellectum & proponunt, seu approximant subjectum, sed certum est, quod præmissæ circa conclusionem adhuc plus faciant; ergo non sunt tantum causæ formales extrinsecæ. Probatur mi. Quia apprehensio illuminat intellectum & etiam proponit intellectui iudicandum, sed majorem causalitatem habent præmissæ, circa conclusionem, quàm apprehensio circa iudicium, cum assensus conclusionis illativè, & quasi per impulsum inferatur, non sic iudicium ex præmissis. Sed directè conclusionem impugnando in contra

Arguitur. Si quis proponat hoc aut simile Enthymema: *Omne animal rationale est homo; ergo Christus est homo,* consequens non causatur ab antecedente; ergo præmissæ non sunt causa conclusionis effectiva; probatur ant. nulum naturale potest causare aliquid supernaturale, sed tò *omne animal rationale est homo,* est naturale & tò *Christus est homo, est supernaturale;* ergo non potest causari ab illo antecedente. R.

IV.

Non licet inferri esse tantum conditiones.

V.

Nec esse causas formales.

VI.

In quolibet enthymemate subintelligitur minor.

II. Dico 1. Præmissæ non concurrunt ad conclusionem in genere causæ materiali, vel formalis proprie loquendo. Hæc est contra 1. & 2. sent. & Probatur: Quæcumque concurrunt in genere causæ formalis & materialis, debent ita concurrere, ut constituant aliquid unum compositum, quorum unum se habeat per modum actus, & alterum per modum potentæ, sed præmissæ non sic concurrunt; ergo non concurrunt in genere causæ formalis & materialis ma. patet ex omnibus compositis Physicis. Probatur etiam minor, quia ex præmissis & conclusione non resultat unum per se Physicum, ergo. Probatur ant. quia sunt diversi actus præmissarum & conclusionis, quorum quilibet in sua entitate completus est, nec habet se ad alterum per modum alicujus perfectivi, vel perfectibilis. Dixi proprie loquendo, quia non intendo absolute negare, præmissas saltem objectivas posse aliquo modo dici causa formalis & materialis conclusionis, quatenus termini conclusionis sunt termini præmissarum materialis, formalis vero, quatenus præmissæ specificant conclusionem, quæ specificatio videtur posse pertinere ad genus causæ formalis saltem extrinsecæ.

III. Dico 2. Probabilis est, quod præmissæ effectivè concurrant ad assensum Conclusionis. Ita Doctor supra, cuius proinde etiam autoritate, probatur conclusio, sicut etiam D. Augustini in Dialect. 3. ubi ait de Conclusionem: *Summa confictor ex confectis,* scilicet conclusio efficitur à præmissis & lib. 1. contra Crescon. 20. *velit nolit efficitur.*

Probatur etiam ratione: Quia omnia indicia ex quibus à posteriori colligi potest, quod aliquid sit alterius causa effectiva, reperiuntur in præmissis respectu conclusionis; ergo verè efficienter concurrunt. Probatur ant. causa efficiens debet virtualiter continere suum

F. Amandi Hermann Logica.

in hoc, & quolibet alio simili enthymemate, sub intelligi istam minorem: Christus est animal rationale, quæ est in intellectu licet non proferatur voce, estq; de fide & ideo potest causare hanc conclusionem, quæ non est de fide, sed potius conclusio Theologica, quid sit autem Conclusio Theologica, dicitur in eadem scientia. Sed

Instatur. Nulla causa potest aliquid causare Physicè, nisi existat, sed illa minor non existit, ergò non potest causare illam conclusionem. *R. 1.* distinguendo ma. nisi existat Physicè, vel moralitèr, concedo ma. nisi existat Physicè, nego ma. quia sacramenta causant gratiam (secundùm aliquam probabilem sententiam etiam Physicè) quando non existunt, ut patet, quia quando proferitur forma in baptisate completè non existunt amplius partes priores. Imò in casu, quo obex positus est, quando reviviscunt produunt suum effectum etiam quodammodo non moralitèr existens, & distincta similiter mi. nego consequentiam. *R. 2.* negando mi. quia illa minor verè existit in intellectu, licet non proferatur, adeoq; habet adhuc veram rationem & efficientiam, ad producendam conclusionem.

Urgetur. Potest haberi assensus Conclusionis absq; eo, quòd existant præmissæ Physicè, vel moralitèr, vel in intellectu; ergò præmissæ non sunt causa conclusionis; probatur ant. quia potest aliquis recordari alicujus conclusionis, quam etiam proponit absq; eo, quòd recordatur, quòd ipsam probaverit his, vel illis præmissis; ergò potest haberi assensus Conclusionis absq; eo, quòd præmissæ existant Physicè, vel moralitèr, vel in intellectu. *R. dist. ant.* Potest haberi conclusio, quæ conclusio, nego ant. quæ propositio, concedo ant. & nego consequentiam. Itaq; conclusio, quæ conclusio essentialitèr dependet à præmissis, quia est tertia mentis operatio, quæ in hoc consistit, quòd unum ex alio inferatur.

Replicatur. Dependencia non arguit autem causalitatem, quia secunda mentis operatio non potest esse sine prima, & tamen prima non est causa secunda, volitio haberi nequit sine intellectu, & tamen intellectio non est causa volitionis; ergò nulla solutio per dependentiam. *R. disting. ant.* dependencia causæ efficientis non arguit causalitatem; nego ant. ad primam probationem dico, secundam mentis operationem causari, quandoq; à prima si termini illi sint per se noti & evidentes, quamvis autem non ordinariè id præstant non est tamen paritas, quia conclusio sequitur necessariò per aliquam vim impulsivam & effectivam, non sic autem iudicium ex terminis apprehensis, nisi sint evidentes & ex se noti, & per hoc patet etiam ad probationem secundam, quia volitio proposita intellectu non necessariò sequitur, nec ab ipsa specificatur intellectu sicuti conclusio à præmissis. Quòd si tamen præcavere velis ad hanc replicam. Responde ad Utrionem 2. dist. consequens non sunt causa conclusionis huius, quam quis haberet, quando recordaretur alicujus conclusionis & non recordaretur dis-

curus clarè, sed tantùm in confuso, concedo consequentiam, non sunt causa conclusionis, quando actu sunt proposita, nego consequentiam, & Ratio est, quia conclusio est distinctæ rationis ab illa, quam habet quis dependentèr à præmissis actu propositis, si quidem prima dependet à memoria alicujus discursus, in confuso & consequentèr, hæc conclusio à discursu in confuso ac proinde minus certa minusq; clara est, secunda vero dependet ab actuali discursu determinato à quo certior, & clarior habetur conclusio, ac proinde etiam majorem evidentiam habet.

QUÆSTIO III.

Sub quâ ratione debeant esse præmissæ cum conclusione.

Hæc Quæstio videtur ideo moveri ex eo, quòd præmissæ ab Aristotele vocentur priores, & quia etiam eas dixi veras esse causas, causa autem semper præcedere debet suum effectum eoq; esse aliquomodo prior, hinc dubitatur qualitèr debeant esse simul, ita tamen, ut adhuc possint dici priores. Circa quam materiam quintuplex est sententia. Prima dicit, quòd assensus præmissarum debeat tempore præcedere conclusionem, ejusq; assensum: ita Capreolus & plures alii & c. Secunda asserit: quòd major debeat quidem tempore præcedere, minor tamen debeat esse simul naturâ. Tertia verò, quòd Præmissæ debeant esse simul cum conclusione, non in se, sed per habitus ex assensibus, præmissarum relictis. Quarta, quòd assensus præmissarum debeat esse, cum assensu conclusionis, non per habitum, sed per actum recordationis. Ita Connimb. 1. Post. 1. q. 4. art. 2. Quinta deniq; sententia docet, quòd præmissæ in se simpliciter debeant esse, cum assensu conclusionis. Ita D. 1. Post. q. 8. & 9. & q. 3. Prol. ac Scotistæ & Thomistæ communiter. Pro quâ sententia intelligenda anteresolutionem

Notandum, Ex Doctore supra, præmissas dupliciter posse considerari primò, ut sunt quædam simplices propositiones, non applicatæ ad se invicem, nec ordinatæ in Syllogismo, & si sic considerentur non est dubium, quin major possit esse sine minore, & utraq; sine conclusione, & e contra. Secundò, ut subsunt dispositioni Syllogistica, & in tali statu iterum dupliciter spectari possunt, primò formalitèr, ut subsunt relationi causæ in ordine ad conclusionem veluti ad effectum, secundò fundamentalitèr, ut sunt causæ fundamentalis conclusionis, in quâ consideratione spectantur, secundum proprias naturas, & ut à relatione causæ præcendant. In utraq; ergò posteriori acceptione contrahitur, an assensus præmissarum quamvis tempore prius elicit, debeant nihilominus permanere & in eodem instanti esse cum conclusione: quo prænotato.

Dico 1. Præmissæ formalitèr spectatæ debent esse simul, non simultate solum temporis, sed etiam naturæ. Hæc est Scoti supra & communior.

Probatum: Quia præmissæ, ut dixi quæstione præcedenti sunt causæ conclusionis, sed

sed causa, ut causa, debet simul naturā existere, cum suo effectu; ergo etiam praemissae cum conclusione. Probatur mi. quia causa, ut causa formaliter dicit aliquid relativum, sed relativa sunt simul naturā & cognitione; ergo etiam causa, ut causa.

Dico 2. Praemissae fundamentaliter consideratae debent esse simul in eodem instanti, temporis non tantum per habitum, aut actum recordationis, nec minus sola, sed utraq; per proprias entitates. Haec est etiam communis.

Probatur prima pars videlicet, quod debeant simul existere, quia sunt causae conclusionis, causae autem dum actu causant existere debent; ergo etiam praemissae.

Probatur secunda pars, quod non per habitum: Quia habitus est solummodo causa similitum actuum illis actibus a quibus est generatus, sed assensus praemissarum, & assensus conclusionis non sunt similes, quia sunt speciei diversi; ergo habitus praemissarum non potest concurrere ad actum scientificum conclusionis, sed tantum ad assensum praemissarum. Confirmitur: Quia habitus non datur potentiae, ad simpliciter operandum, sed ad faciliter operandum, quia potentia sine habitu potest producere & elicere actum, sine ullo prorsus habitu, sed praemissae requiruntur in intellectu ad simpliciter operandum, ergo. Probatur mi. quia impossibile est, ut intellectus conclusionem producat sine praemissis.

Probatur tertia pars videlicet, quod non sufficiat actus tantum recordationis. Quia tertiae mentis operatio essentialiter dependet à secunda, ita quod sine ea non possit causari, sed ista determinatis provenit à praemissis, ergo sine praemissis actu existentibus fieri nequit, nec actus recordationis defectum supplere potest, quia est imperfectior, & non continet in se assensum praemissarum.

Probatur deniq; ultima pars: Quia utraq; praemissa est causa; ergo utraq; simul existere debet & non una solum, quia tam bene ab una, quam ab altera dependet, nec est major ratio de una, quam de altera: cum utriusq; extremitates ingrediantur conclusionem. Sed propter habitus in contrarium sic

Arguitur. Habitus est quaedam virtus & semen principiorum; ergo continet in se activitatem illorum, adeoq; poterit concurrere ad conclusionem, sicut praemissae. R. dist. ant. est virtus & semen principiorum parziale, concedo, totale, nego, & distingo similiter consequens, & nego alteram consequentiam. Itaque, quia habitus non continet totaliter actum, quia eum totaliter producere nequit, sed requiritur potentia simul, ideoq; non potest efficere, quidquid potest efficere actus.

Instatur. Idem habitus est sufficiens in moralibus, ut tendat in intentionem & etiam in electionem; ergo etiam idem habitus principiorum, ut tendat in conclusionem & principia, adeoq; non erit causa solum partialis, sed etiam totalis. R. negando consequentiam utramq;

disparitas patet ex dictis supra, quia in intentione & electione reperitur eadem bonitas, in praemissis autem & conclusione non reperitur eadem veritas.

Dico 3. Non obstante illa similitudine praemissarum & conclusionis stat adhuc prioritas naturae. Nec haec habet in communi sententia difficultatem.

Probatur breviter: Omnis conclusio dependet essentialiter à praemissis veluti à causa, sed omnis dependentia arguit prioritatem aliquam, non aliam potius, quam naturae, ergo.

Dices: Si praemissae, ut priores cognoscuntur; ergo tunc ignoratur conclusio, quae est causatum, sed ignorato causato, ignoratur etiam causa, ergo. R. ex D. q. 9. Sup. ut Maftrius citat & habet Argumentum valere de praemissis formaliter, in ratione causae acceptis, non verò de praemissis fundamentaliter sumptis. R. 2. Aliud esse praemissas esse priores naturā, id est independentes à conclusione, & aliud, esse cognititas, non cognita conclusione, conclusio itaq; non dicit, quod cognoscatur, ut causae, non cognita conclusione, sed esse naturā priores, id est independentes à conclusione.

QUAESTIO IV.

An posito assensu praemissarum in intellectu necessitetur ad assentiendum Conclusioni?

Sensus quaestionis est: An videlicet, quando intellectus apprehendit praemissas, ut evidentè veras & ex illis sequi conclusionem, possit tunc non assentiri conclusioni, licet jam assenserit, & concesserit, ac judicaverit praemissas veras & legitime dispositas, an verò necessario debeat elicere assensum circa conclusionem, per assensum autem nihil aliud intelligo, quam iudicium illud, quo intellectus iudicat aliquam propositionem esse veram, sicut per dissensum, iudicium, quo intellectus iudicat aliquam propositionem esse falsam. Pro clariora itaq; intelligentia

Notandum. Ex Scoto quodlib. 16. art. 1. *Necessitatem*, prout ad propositum inservit, seu determinationem potentiae ad actum esse duplicem. *Prima est contrarietatis & specificationis.* Secunda verò *exercitii, seu contradictionis.* *Necessitas specificationis* est, quae potentia necessitatur & determinatur ad aliquam determinatam speciem actus, ita ut si eliciat ullum actum circa objectum ille actus debeat esse huius speciei potius, quam oppositae, ita tamen, ut possit elicere, vel non elicere actum hunc, sic voluntas se habet respectu boni in quo nullam reperit rationem mali, licet enim voluntas possit velle vel nolle bonum, tamen si se determinat ad ullum actum circa bonum, ille actus erit potius volitio, quam nolitio, voluntas enim non potest nolle bonum, quia bonum, licet posset illud non velle, unde non velle & nolle inter se distinguuntur, quia nolle est actus positivus, non velle est negatio volitionis positivae, quare potest quis non velle, qui non potest habere nolle, ut

VI.

Est tamen aliqua prioritas.

VII.

II.

II. alia est necessitas exercitii, alia contradictionis.

pater in dormientibus. Necessitas exercitii est, quâ voluntas ita necessitatur, ut non possit non elicere actum, sic necessitatur potentia viviva, quia posito presente objecto & potentia non impeditur, non potest non videre, hæc necessitas tollit libertatem, non tamen primam.

III.
Est etiam
similis duplex
libertas.

Notandum secundo: Huic duplici necessitati duplicem correspondere libertatem, Libertas videlicet contrarietatis & specificationis, & Libertas contradietionis & exercitii, Libertas contrarietatis est illa, quâ potentia potest elicere hunc actum, vel ejus contrarium, verbi gratia, quâ voluntas potest elicere volitionem, vel nolitionem circa objectum, item quâ intellectus ex imperio voluntatis potest elicere assensum, vel dissensum. Libertas contradietionis est, quâ potentia potest elicere, vel non elicere actum, verbi gratia, quâ voluntas potest elicere, vel non elicere volitionem objecti, & idem dicitur de intellectu ex imperio voluntatis, & ideo hæc dicitur contradietionis, quia potest potentia habere actum, aut negationem ejus, quæ est contradictorium actus. Contrarietatis dicitur talis, quia potest hunc habere actum positivum, aut alium contrariè oppositum sibi, sola igitur necessitas exercitii tollit libertatem simpliciter, esto enim: voluntas non possit habere nolitionem boni & consequenter necessitetur necessitate specificationis potest tamen nullum actum elicere circa bonum, & sic est libera libertate contradietionis non contrarietatis. His itaq; prænotatis

IV.
Intellectus
necessitatur
ad assensum
conclusionis,

DICO I. Posito assensu præmissarum in se verarum & bene dispositarum ac applicatarum intellectus necessitatur ad conclusionem necessitate specificationis. Ita Doctor 1. Post. 8. D. Thomas, Durandus &c.

Et probatur primò: Autoritate D. Augustini. Dialect. 3. Ex duabus sententiis (id est præmissis) confectis illa summa sequitur, quæ jam necessariò concedatur. Et in Enchiridio ad Laur. 13. Connexio ait: ratiocinationis velut inevitabiliter compellit hoc dicere.

Probatur secundo: Autoritate Arist. qui Syllogismum definit 1. Prior. 1. & 1. Top. 1. Quod sit oratio in quo quibusdam positis (id est causis) aliud quoddam ab his, quæ posita ex necessitate accidunt, quod hæc sint.

Probatur Conclusio tertio
Ratione: Implicat intellectum aliqua duo judicare unita, tertio saltem in creatis, & postea non judicare ea esse unita inter se; ergò implicat, quòd extrema conclusionis judicet esse unita cum medio, quin ea judicet esse unita inter se in conclusione; probatur aut. quia implicat intellectum dissentire primo principio ex terminis noto, quale est illud principium in creatis quæcumq; sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se, ergò.

V.

Dices: Intellectum ex se quidam non posse, bene tamen ex imperio voluntatis. Sed Contra, sic se habet intellectus ad verum, sicut voluntas ad bonum, quia sicut objectum adæquatam volitionis est bonum & objectum adæquatam nolitionis est malum, ita objectum

adæquatam assensus est verum, & objectum adæquatam dissensus est malum, sed voluntas non potest nolle bonum aliàs tenderet extra suum objectum adæquatam, ergò non potest intellectui imperare, ut dissentiat vero, quod probatur: quia voluntas non potest habere majorem libertatem, aut potestatem in imperando actum intellectus, quam in eliciendo suos, ergò.

Confirmatur & Probatur

secundo simul Conclusio: Non potest intellectus de aliqua re judicare dissentiendo, nisi præcesserit aliqua ad dissentiendum apprehensio, sed si intellectus concessit & admisit præmissas, non præcessit aliqua apprehensio falsi; ergò intellectus non potest judicare vere esse falsum, consequenter necessitabitur necessitate specificationis: major patet, quia necessariò ante quodlibet judicium debet prius præcedere apprehensio; ergò: minor autem supponitur, ergò.

Probatur tertio: Non potest intellectus dissentire conclusioni, nisi dissentiat præmissis; ergò posito, quòd assenserit præmissis, necessariò debet assentire conclusioni; probatur consequentia, per præmissas specificatur conclusio; ergò si assensit præmissis, debet etiam assentire conclusioni.

Probatur quartò: Si posset intellectus meus non assentire conclusioni, huic factæ in Darii præmissis istis: Omnis Mater diligit Filium, Medea est Mater, visis & concessis, negare hanc conclusionem: ergò Medea diligit Filium, posset simul assentire duobus contradictoriis, sed hoc est impossibile, ergò. Probatur sequela, quia si dissentit huic, Medea diligit Filium, debet necessariò hanc admittere aliqua Mater non diligit Filium, sed hæc est contradictoria majoris, jam ante concessæ; ergò assentiret duobus contradictoriis. Sed

Opponitur Autoritas Aristotelis 2. Priorum, ubi dicit: quòd contingat aliquem scire Mulam esse sterilem hanc esse mulam & tamen dubitare adhuc, an habeat aliquid in ventre; ergò intellectus non necessitatur ad assensum conclusionis; probatur consequentia, tantum repugnat, quòd conclusio aliqua certa vertatur in dubium quantum si negatur; ergò si de ea dubitari potest, potest eidem simpliciter dissentire. R. Ex Doctore Aristotelem intelligendum sic, scilicet ad assensum conclusionis non sufficere assensum præmissarum, sed etiam requirere quòd considerentur, ut sibi invicem connexæ & coordinatæ, unde in forma Responderi potest dist. ant. Contingit aliquem scire &c. & dubitare, an habeat aliquid in ventre, si propositiones secundum se spectentur, concedo ant. si considerentur sub forma syllogistica & majoris & minor sit concessa, nego ant. & consequentiam, cum consequentia probationis. Sed

Instatur: Intellectus in talibus præmissis etiam syllogisticè dispositis, est adhuc despotice subiectus imperio voluntatis, ut docet Aristoteles 1. Polit. 3. ergò potest adhuc prohibere, quòd assentiat & præcipere, quòd dissentiat, R. negando consequentiam, quia licet sit subiectus voluntati, tamen positis omnibus prærequiritis ad agendum necessitatur ad agendum ex

eo, quòd potentia sit naturalis, unde voluntas quidem impedire & facere potest, ut non assentiat præmissis, si tamen concedit assentiri præmissis, non potest amplius impediri, ut clarè patet ex probatione secunda sequentis conclusionis.

Urgetur: Contingit defacto, ut Philosophi satis experti in regulis Logicæ concedant has præmissas ex convenientia voluntatis: Omne totum est majus sua parte, linea in infinitum protensa est totum, & tamen negat secundum regulas Logicæ illatum: ergò linea in infinitum protensa est major sua parte, quia putant, quòd pars infiniti sit infinita, & quòd unum infinitum additum infinito alteri, non sit majus ipso; ergò solum ad negandas præmissas bene dispositas voluntas intellectum determinare potest, sed etiam iis concessis ad dissentiendum conclusioni. R. negando ant. nullus enim, qui admittit eas præmissas, negat, aut negare potest conclusionem, sed illi qui negant conclusionem, negant etiam majorem, aliàs deberet assentiri duabus propositionibus contradictoriis, quod est impossibile, quia si admittis præmissas negaret hanc conclusionem, linea in infinitum protensa est major sua parte deberet admittere hanc; ergò aliquid totum non est majus sua parte, quod est contradictorium majoris concessæ. Hinc

DICO 2. positis & concessis præmissis & visâ bonitate consequentiæ, necessatur intellectus etiam ad assensum necessitate exercitii. Hanc post Doctorem plurimi tùm Recentiores, tùm alii tenent. Est etiam D. Augustini, ubi non modo de conclusionibus veris, sed etiam probabilibus & falsis hæc dicit: *Nemo ad conclusionem falsam consequentem (id est necessariò) impellitur, nisi prius consenserit falsis, quibus eadem conclusio, velit nolit efficitur.*

Probatur ratione primò. Agens naturale ultimè dispositum, & non impeditum positis omnibus prærequisitis, non potest non agere, sed intellectus est tale agens, & quando præmissæ adsunt cum assensu illarum, intellectus habet omnia requisita ad eliciendum assensum conclusionis; ergò necessariò ipsum eliciet.

Dices: Si intellectus necessariò eliciet assensum conclusionis, non erit necessarius, nec possibilis aliquis habitus ad conclusionem eliciendam, sed hoc est contra communem, ergò. Probatur sequela, quia ad potentias naturales non datur ullus habitus. Sed &c. ergò. R. hoc argumentum non solum militare contra conclusionem, sed etiam contra assensum præmissarum & principiorum, si etenim naturalitèr iudicet præmissas, gratis ponetur habitus, cum ad potentiam naturalem non datur habitus, ut argumentum asserit, cum tamen adversarii etiam admittant habitus principiorum, & si argumentum universalitèr concluderet, omnes omninò habitus intellectuales tolli deberent, cum omnes actus intellectus sint naturales. R. ergò secundò, quòd habitus tunc maximè servantur & utiles sint, cum præmissæ ita clarè non disponuntur, nec ita evidentes & certæ apparent, tum ut intellectus facilè assentiat conclusioni

extra præmissas propositæ per modum simplicis propositionis.

Probatur Conclusio secundò: XII.

Si posset intellectus positus & concessis præmissis non assentire conclusioni, hoc deberet provenire ex eo, quòd voluntas distraheret intellectum ab assensu præmissarum, sed hoc fieri nequit, ergò. Probatur mi. Quia voluntas, aut distrahit intellectum in illo instanti, aut in alio, neutrum dici potest, ergò. Probatur mi. quia si distraheret illum in aliquo instante sequente, id fieret nimis tardè, quia jam præcessisset assensus conclusionis; nec in eodem & præsentis distrahere potest, quia jam concessit eam, aliàs non concederet præmissas. Sed pro Contraria sententia

Arguitur primò: Bonum non potest necessitare voluntatem necessitate exercitii; ergò nec verum poterit necessitare intellectum. R. negando consequentiam, quia voluntas est ex natura sua potentia libera, quæ positis omnibus requisitis ad agendum agere potest, vel non agere, non sic autem intellectus, qui est potentia necessaria adeoq; positus omnibus requisitis ad agendum, necessariò agere debet.

XIII.
Intellectus potest necessitare licet non voluntate.

Instatur. Quòd intellectus sit potentia necessaria, non sequitur, quin ab alio impediti possit; ergò quòd sit necessariò, non statim sequitur, debere eum agere positis omnibus requisitis: probatur ant. Potentia locomotiva est potentia naturalis, sed hæc potentia potest impediti à voluntate; ergò etiam intellectus, licet sit potentia naturalis, poterit impediti. R. negando ant. cum consequentia probationis: quia quòd intellectus non possit impediti à voluntate non præcisè provenit ex eo, quòd sit potentia naturalis, sed quia est potentia naturalis, non subordinata quoad omnes suos actus voluntati, cum in multis ipsam præcedat, & voluntatem manuducat ad volenda & imperanda, potentia verò locomotiva est simpliciter, quoad omnes suos actus subordinata voluntati, & nullo modo est cognoscitiva.

Arguitur secundò. Quando intel-

XIV.

lectus assentit his præmissis: *Omnis homo est animal, omne risibile est homo*, non necessatur ad inferendam hanc conclusionem: *Ergò omne risibile est animal*, quæ est conclusio deducibilis ex illis præmissis in *Barbara*; ergò non necessatur concessis præmissis inferre determinatam conclusionem; probatur ant. quia posset istam inferre; *Ergò aliquid risibile est animal*, quæ est deducta ex iisdem principiis in *Baralipon*, & hanc etiam non determinatè infert, quia posset inferre priorem & consequentèr non necessabitur, quia non est assignabile, ad quam potius præ altera necessitaretur. R. dist. ant. & antecedens probationis, si videat bonitatem consequentia in una & non in altera, nego ant. si non, concedo ant. & nego consequentiam. Itaq; intellectus nunquam necessatur ad assensum conclusionis, nisi videat bonitatem consequentiæ, si ergò intellectus prius videat bonitatem consequentiæ in *Barbara*, necessabitur ad assensum conclusionis in *Barbara*, si verò videat prius bonitatem consequentiæ in *Baralipon*, necessabitur

fitabitur ad assensum conclusionis in Baralip-ton.

Instatur: Supponatur, quòd in eodem instanti videat intellectus bonitatem consequentiae in utroq; modo, saltem tunc non necessitabitur ad unam conclusionem potius, quàm ad alteram, nempe non magis ad eam, quæ sequitur ex *Barbara*, quàm eam, quæ sequitur in *Baralip-ton*, ergò. R. quòd tunc necessitabitur ad assensum conclusionis in *Barbara*, cum hæc conclusio sit magis evidens, utpote in modo directè concludente perfectè, & consequentè movebit fortius intellectum, conclusio verò in *Baralip-ton*, cum sit indirecta non tam fortitè movet, quia quando intellectui proponuntur duo objecta, quorum unum est evidens, & alterum est minus evidens, tunc rapitur intellectus ab objecto evidentiori & fortius movente.

Urgetur. Hinc sequeretur, quòd intellectus possit assentiri præmissis & simul videre bonitatem consequentiae, & tamen non necessitari ad assensum, ut patet in prædicto casu; ergò intellectus non necessitatur ad assensum visâ etiam bonitate consequentiae; probatur sequela, quia tunc videtur bonitas consequentiae in *Baralip-ton*, & tamen intellectus non necessitatur ad eam, ergò. R. dist. sequelam. Si intellectus non rapiatur ab objecto evidentiori & fortius movente, nego sequelam, si sic concedo sequelam, tunc etenim impeditur intellectus ab objecto fortius movente, ne eliciat assensum conclusionis inevidentioris. R. 2. Quòd quando intellectus in eodem instanti, videret bonitatem consequentiae, utriusq; posito assensu præmissarum, quòd tunc intellectus necessitetur ad assensum utriusq; conclusionis eliciendum, vel saltem ad eliciendum assensum conclusionis evidentioris in primo instanti, & ad assensum minus evidentis in secundo instanti, qui assensus eliceretur in primo instanti, nisi ab objecto fortiori impidiretur.

xv.

Arguitur tertio. Si sufficeret assensus præmissarum, ad assensum conclusionis. Sequeretur, quòd si quis assentiretur uni principio, necessariò deberet scire omnes conclusiones ex illo deducibiles, sed hoc est inconveniens, ergò: probatur sequela, quia non esset ratio, quare potius ad unam determinaretur, quàm ad alias, cum omnes æqualitè sequantur, ergò. R. negando sequelam, ad probationem dico, rationem esse, quia illud commune principium, ex quo plures deduci possunt conclusiones, applicatur & determinatur per subsumptionem, seu per propositionem, quæ dicitur minor, ut in exemplo patet isto, si quis diceret: *Omne animal rationale est vivens*, ex quo deducere posset tam benè, quòd Petrus sit vivens, quàm quòd canis aut cattus, nihilominus si inferatur, quòd Petrus sit vivens, determinatur per hanc subsumptionem, sed *Petrus est animal rationale*, ex quâ subsumptione determinatur postea intellectus, ut inferat potius; Ergò Petrus est vivens, quàm quòd inferat; ergò canis aut cattus est vivens. Sed

Instatur. In Enthymemate non potest conclusio determinari per subsumptionem; ergò nulla solutio; probatur ant. quia ibi nulla est, ergò. R. 1. dist. ant. non determinatur per subsumptionem explicatam, concedo, implicitam, nego ant. & consequentiam, & similiter dist. ant. & negatur consequentia absolute; unde R. negando consequentiam, quia nec de enthymemate hic agitur quæstio, sed de integro Syllogismo, in quo formalitè & explicitè duæ præmissæ præmittuntur, hinc tamen nec sequitur, quòd omnes conclusiones sequi debeant, quæ sequi possunt, quia deest determinatio ad omnes, unde una tantum sequitur, quæ sequi deberet, apprehenditur ita, ut posito solo antecedente, intellectus non statim necessitetur ad inferendam conclusionem determinatam, propter antecedentis indifferentiam.

Quæres, An si sint præmissæ tantum probabiles, & illis assentiat intellectus, an tunc necessitent quoq; intellectum ad inferendam conclusionem? R. intellectum duplitè posse considerare præmissas, eisq; assentiri, seu duplitè posse eas intellectui nostro objici: Primò modò, ut probabiles sunt, cum formidine actuali de opposito, & sic si objiciantur intellectui non necessitant, eum ad inferendam conclusionem necessitate exercitii, quia tunc non cognoscit eas veluti absolute & determinatè veras, nec est determinatus ad unam potius, quam aliam inferendam. Secundò modò præmissæ probabiles objici possunt intellectui, ut determinatè veræ sunt, sine formidine actuali de opposito, & si sic intellectus apprehendat præmissas ut veras, necessitabitur necessitate exercitii ad inferendam conclusionem, quia intellectus vero ut vero non potest dissentiri, nec potest non assentiri, cum sit potentia naturalis à voluntate non impedibilis nisi indirectè.

Quæres secundo. An assensus Conclusionis, ita necessariò dependeat ab assensu præmissarum, ut nec naturalitè, nec supernaturalitè sine eo haberi queat? ad hoc respondeo Conclusionem &

Dico 3. Assensus conclusionis etiam per potentiam absolutam est inseparabilis ab assensu præmissarum. Ita Mast. disp. 11. Log. q. 5. n. 37. &c. Probatur, propria passio non est separabilis à suo subjecto etiam per potentiam Dei absolutam, ut dixi agendo de proprio, sed dependentia à præmissis est passio conclusionis, quæ conclusionis, & ipsi realitèr identificata, ergò.

Dices: Præmissæ sunt causa efficiens conclusionis, sed certum est, quòd Deus possit supplere causalitatem causæ efficientis; ergò potest producere conclusionem sine præmissis. R. concessâ ma. dist. mi. Potest Deus supplere causalitatem causæ efficientis in absolutis, concedo, in respectivis, nego mi. & consequentiam. Conclusio autem ut conclusio habet rationem respectivi ad præmissas.

DISPU-